

TIEN KLINKENDE WOORDEN VADER EN MOEDER EREN

JOHAN DELAMEILLIEURE

Eer uw vader en uw moeder

“Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan wordt u gezegend met een lang leven in het land dat de HEER, uw God, u geven zal.” - NBV

“Eer je vader en je moeder; opdat je dagen lang

mogen worden op de –rode– grond die de Ene, God-over-jou, aan jou geeft!” - Naardense Bijbel

Het vijfde van de Tien Woorden vraagt om vader en moeder te eren. Je kunt dit simpelweg opvatten als: “Je moet je ouders altijd en overal gehoorzamen, zolang ze leven.” -> “Kinderen, wees gehoorzaam aan je ouders uit ontzag voor de Heer, want zo hoort het.” (Ef 6:1)

De tekst zelf (en de Schrift in het algemeen) suggereert echter bijkomende denkpistes. Ook zowel de klassieke als de moderne rabbijnen bieden interessante inzichten.

Merk op:

- **Het is een positief gebod:** geen ‘gij zult niet!’ en er wordt **een beloning of gevolg** aangegeven. Zie ook Ef 6:2,3 “Toon eerbied voor uw vader en moeder,’ dat is het eerste gebod waaraan een belofte verbonden is: 3 ‘Dan zal het u goed gaan en zult u lang leven op aarde.”
- Het voorschrift i.v.m. de ouders wordt meestal gezien als deel uitmakend van de eerste stenen tafel. Daar gaat het, volgens de klassieke visie, over ‘geboden’ naar God toe. En het klopt dat ouders, toch zeker in de kindertijd, een beetje ‘God’ zijn. Ze zorgen voor zowat alles, ook voor het doorgeven van het godsbeeld en geloof... Dit kan levensbepalend zijn. Anderzijds mogen ouders geen afgod worden.

Het vijfde Woord vormt a.h.w. een brug tussen de Woorden die de relatie tussen mens en God behandelen en die welke de intermenselijke relaties betreffen (vergeet echter niet dat ook deze eerste Woorden het welzijn van de mens op het oog hebben). Deze strategische plaatsing benadrukt dat het eren van ouders niet alleen **een sociale verplichting** is, maar ook **een spirituele dimensie** heeft.

Het respect voor ouders wordt gezien als een weerspiegeling van het respect voor God zelf.

- Ook in **Leviticus 19:32** worden ouders en God naast elkaar vermeld: "*Sta op voor oude mensen (lett.: grijze haren) en betoon hun respect. Toon ontzag voor je God. Ik ben de HEER.*" In Gen. 5:1-3 wordt van de zoon van Adam en Eva gezegd dat hij hun gelijkenis en beeld is (idem als in Gen. 1 maar dan omgekeerd).

Spirituele dimensie: het eren van ouders wordt gezien als een erkenning van de goddelijke partnerschap in de schepping van het leven. Dit perspectief verbindt het respect voor ouders direct met het respect voor God, aangezien ouders als co-creators worden beschouwd.

- **Dit alles geldt zowel voor ‘vader’ als ‘moeder’.** Twee soorten wijsheid: tijd voor strakke logica, tijd voor poëzie, gevoelens, ...
- In Leviticus 19:3 wordt het eren van de ouders **gekoppeld aan sabbat vieren:** “*Toon ontzag voor je moeder en je vader, en neem steeds mijn sabbat in acht.*” Misschien een aansporing om ‘tijd te nemen voor elkaar’, ouders voor kinderen, kinderen voor ouders. Sowieso geen ‘verloren tijd’ voor jezelf, het gebod gaat immers gepaard met een belofte van tijd: ‘... *dan wordt u gezegend met een lang leven!*’ (Ex. 20:12)
- Heeft God dit alleen voorgeschreven aan de kinderen om hen hiermee te wijzen op **de dankbaarheid die zij hun ouders verschuldigd zijn** voor de moeite die zij zich getroosten om hen op de wereld te zetten en groot te brengen, te kleden en te voeden tot het moment waarop zij hun vleugels kunnen uitslaan.

Binnen de joodse traditie is dankbaarheid een belangrijk gegeven. Deze erkenning is essentieel voor het **behoud van familierelaties** en, bij uitbreiding, de **stabiliteit van de samenleving**. De Midrasj benadert eerbied voor ouders in deze zin en schetst het beeld van een kind, dat zijn vader beleedigt. De Midrasj vervolgt met een terechtwijzing: *‘Besef je wel wie je beleedigt? Je vernedert je vader! Hoeveel heeft hij niet aan je gewerkt, hoeveel moeite heeft hij niet in je geïnvesteerd?’*

A. Wénin voegt eraan toe dat die dankbaarheid ook een manier is om niet te vergeten dat het leven een geschenk is.

Dit kan echter ook misbruikt worden op een manier waarop kinderen met schuldgevoelens worden opgezadelt. Bovendien kan een kind tegenwerpen, dat hijzelf nooit om het leven gevraagd heeft.

Paulus schrijft: *“Vaders, maak uw kinderen niet verbitterd, maar vorm en vermaan hen bij het opvoeden zoals de Heer dat wil.”* (Ef 6:4)

Rabbenoe Bachja oppert de stelling dat de motieven van de ouders bij het voortbrengen van nageslacht egoïstisch en egocentrisch kunnen zijn. Zelfs de bescherming en opvoeding die de ouders hun kinderen bieden ziet hij slechts als een uiting van een aangeboren ouderinstinct, waarbij dankbaarheid nu niet direct op zijn plaats is. Niemand heeft om het leven gevraagd en leven – als het eenmaal is geschonken – is een twijfelachtige gunst.

- **Behoud van traditie:** sommige rabbijnen leggen ook de nadruk op het belang van dit gebod voor het behoud van de Joodse traditie. Door ouders te eren, tonen kinderen respect voor de tradities en waarden die door de generaties heen zijn doorgegeven, wat bijdraagt aan de continuïteit van het geloof en de cultuur. Eerbied voor ouders wordt zo meer een middel dan een doel. Rabbi Levi Ben Gersjom zegt letterlijk, dat ‘respect voor de ouders ons ervan verzekert, dat de opeenvolgende generaties de lessen van hun voorouders zullen overnemen en zo de Tora in ere zullen houden’. **Het gevaar hiervan** is een mogelijke verstarring door gebrek aan vernieuwing en actualisering. Jezus wijst op dit gevaar wanneer hij het heeft over oude en nieuwe wijn in oude of nieuwe zakken (Marcus 2:22). En ook wanneer hij zegt in Mat 13:52 *“Zo lijkt iedere schriftgeleerde die leerling in het koninkrijk van de hemel is geworden op de heer des huizes die uit zijn schatkamer nieuwe en oude dingen tevoorschijn haalt.”*

‘Gewicht geven’

Het Hebreeuwse werkwoord ‘eren’ - KAVAD betekent letterlijk ‘gewicht geven’. Laat ze meetellen! Het eren van ouders is niet slechts een kwestie van gehoorzaamheid, maar van het geven van de juiste mate van gewicht aan hun rol, woorden en daden.

Dit gaat verder dan alleen respect; het omvat actieve betrokkenheid bij het welzijn van de ouders. Het impliceert het erkennen van het belang en de waardigheid van de ouders door middel van concrete daden van toewijding, liefde en zorg.

De Talmoed vult dit heel concreet in: aan ouders voedsel geven, kleren, onderdak. Maar ook: hen tegemoet gaan om hen welkom te heten, schrijven als ze in een andere stad wonen, dubbel opletten en zorg dragen als ze oud geworden zijn.

De allusie aan gewicht houdt echter ook **een oproep in naar ouders toe**. Leg niet al te veel gewicht op de schouders van je kinderen, zodat ze er niet onderdoor gaan. Dring hen niet je onvervulde dromen, je frustraties op. Misbruik je macht en gezag niet. Het leven is al zwaar genoeg om niet nog eens ex-

tra druk aan toe te voegen. Genesis 2:24 stelt: “Zo komt het dat een man **zich losmaakt** van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw...” **Kinderen hebben het recht op een eigen leven!**

Wat als de ouder-kindrelatie problematisch is?

In de hedendaagse context roept dit gebod vragen op, vooral wanneer de ouder-kindrelatie problematisch is. Moderne rabbijnen en geleerden benadrukken dat 'eren' niet noodzakelijkerwijs betekent dat men het eens moet zijn met alle daden van de ouders, vooral niet als deze schadelijk zijn (denk bv. aan het verbod op beelden waar de ouders vermeld worden: “**Voor de schuld van de ouders laat ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze mij haten**”/ Ook het sabbatsgebod impliceert dat ouders hun kinderen kunnen gebruiken als slaven).

Het gaat eerder om het erkennen van hun rol en positie, en het tonen van respect op een manier die past bij de specifieke omstandigheden.

Balans in het geven van gewicht

Verschillende rabbijnen wijzen erop dat er een balans moet zijn in hoeveel ‘gewicht’ een kind toekent aan de ouders. Zowel te weinig als te veel gewicht kan problematisch zijn.

Te weinig gewicht geven: het ontkennen van hun waarde

Sommige mensen onderschatten de invloed en de waarde van hun ouders, wat kan leiden tot onverschilligheid of disrespect. Rabbijnse voorbeelden van te weinig gewicht geven zijn:

- Het negeren van de adviezen of wensen van ouders.
- Het beschouwen van hun woorden als irrelevant.
- Het nalaten om voor hen te zorgen op latere leeftijd.

→ **Soms wegen ouders echt te licht** (gebrek aan verantwoordelijkheidszin, aan inzicht, aan tact, ... te veel op zichzelf gericht). Kinderen hebben dan soms het gevoel dat ze het ‘anders en beter moeten doen’. Paradoxaal genoeg legt dit extra gewicht op de schouders van kinderen (soms op de schouders van een van de kinderen dat de taak van de ouders moet overnemen).

Te veel gewicht geven: overmatige afhankelijkheid

Ouders kunnen ook te zwaar wegen in het leven van een kind. Dit gebeurt wanneer een persoon zichzelf verliest in de verwachtingen of controle van zijn ouders. Eerbied voor ouders betekent niet dat een kind geen eigen autonomie mag ontwikkelen. Het gebod vraagt respect, maar niet absolute onderwerping. In de Middeleeuwse responsa-literatuur (soort vraag-en-antwoord-correspondentie tussen mensen die religieuze of juridische vragen hadden, en geleerden (zoals rabbijnen) die die vragen beantwoordden) wordt besproken dat een kind niet verplicht is om alles wat ouders vragen zonder meer te volgen, vooral als dit tegen hun eigen welzijn of spirituele pad ingaat.

Voorbeelden van te veel gewicht geven:

- Een volwassene die nooit eigen keuzes durft te maken uit angst om de ouders teleur te stellen.
- Ouders die hun kinderen emotioneel manipuleren door hen schuldig te laten voelen als ze zelfstandig worden.
- Overdreven angst om ‘ongehoorzaam’ te lijken, zelfs in situaties waar eigen verantwoordelijkheid gewenst is.

De Joodse balans: Kavod én Mora

In de Talmoed (Kiddushin 31a) wordt onderscheid gemaakt tussen 'kavod' (respect/gewicht geven) en 'mora' (ontzag of vrees):

- **Kavod (gewicht geven)** betekent concreet zorgen voor ouders: hen helpen, ondersteunen, eerbiedig spreken, en hun rol erkennen.
- **Mora (ontzag)** betekent dat men hen niet beschaamt, openlijk

tegenspreekt of hun beslissingen belachelijk maakt. In sommige tijden en culturen, zoals het Midden-Oosten (ook in Jezus' tijd) weegt dit veel zwaarder door. Soms is er sprake van een schaamtecultuur, wat kan leiden tot heel pijnlijke situaties.

Het betekent dat kinderen ouders serieus moeten nemen, maar zonder zichzelf te verliezen. Rabbi Joseph Soloveitchik beschrijft dat ware eerbied voor ouders ook inhoudt dat men hen niet tot afgoden maakt – een kind heeft een eigen weg te gaan.

In het kort

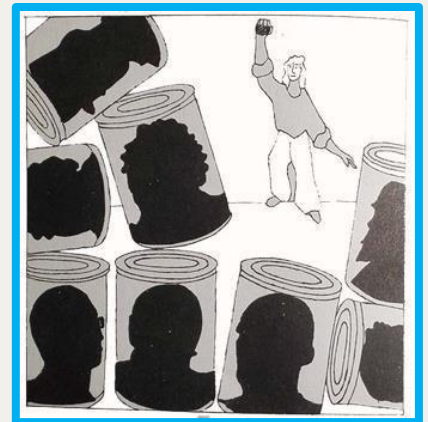
Het eren van ouders is dus een evenwichtskunst. Te weinig gewicht geven kan leiden tot een gebroken familieband en het verlies van traditie. Te veel gewicht kan verstikkend zijn en een volwassene beletten om een eigen identiteit en spirituele weg te vinden. Rabbijnen moedigen aan om bewust na te denken over de juiste balans, waarin respect samengaat met autonomie en groei.

10x libre - 10x VRIJ! (C. Lange)

5. Ik ben de Heer, uw God: eer uw vader en uw moeder

Niet nodig om voortdurend in opstandigheid te leven!
Niet in opstandigheid tegen je ouders, tegen je leraren
tegen de tradities, tegen de wet...

Opstandigheid tegen een goed geregeld leven
ketent je evenzeer vast als een slaafse gehoorzaamheid.
Ik, de almachtige God, wil je hemelse Vader zijn.
Zo kun je de revolutionaire kracht
van de liefde ontdekken.

*Heer, Jij wil dat ik echt iemand word.
Vaak denk ik dat ik daarvoor
alles moet uitschakelen wat mij stoort.
Ik ben soms bang dat ik mijn identiteit niet vind,
dat ik gevangene blijf van mijn familie,
dat ik stik in het carcan van voorbijgestreefde waarden.
Bang dat ik nooit onafhankelijk zal zijn.
Ik lijk wel op drijfzand in de woestijn,
zonder wortel, zonder houvast,
een makkelijke prooi voor mode, publiciteit, propaganda;
en om me heen leven veel mensen op precies dezelfde manier.
Heer, misschien verdienen we wel
dat U ons laat sterven door ons gebrek aan wortels.
We kunnen onszelf niet helpen, Heer,
maar wees ons genadig,
en help ons om samen weer tot leven te komen in uw liefde”.*